

آبونه شرائطی

داخلی ، خارجی هریر ایچون
سنه لکی (۲۰۰) ، آلتی آیلنی
(۱۲۰) غروشدور.

[نسخه سی ۵ غروش
سنه لکی ۵۲ نسخه در .]

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسئله موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولتور . درج ایدله
یازیلر اعاده اولونماز .

الکشاف

تصویر

اخطارات

آدرس تبدیلنده آبرجه بش
غروش کوندربلیدر .

مکوبلرک امضالری واضح
وارفوناقلی اولسی و آبونه صره
مهروسی محتوی بولنسی لازمدر .

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلریزک آدرسارینک فرالسر
جده یازلسی رجا اولتور

یاره کوندربلیدیکی زمان نه به دائر
اولدینک واضحاً بیلدیرلسی رجا
اولتور .

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی هفته ای مجموعه اسلامی در

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب

باس محرر
محمد عاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

جلد ۱۵

۱۲ ایلول ۱۳۳۴

پنجشنبه

۶ ذی الحجه ۱۳۳۶

عدد : ۳۶۹

بورادہ کیجہ یوق ، کوندوز یوق . آرادن نہ قدر زمان کجی
بیامم ، سنی بارکاه مولایہ متوجہ ، دعا ایدر بر حالہ کوردم . بزدغایی
یالکیز فانیلردن بکیرکن سنک بو حالک ہمیزی اعجاب ایدیوردی .
سوزلریکی دقتله ... جان وایمان قولاغیله دیکلدم . سن ، وجد
واستغراق ایچندہ ، کندکدن کچمش ،

— الہی !.. مراد رابعدن راضی اول . واوئی لطف و کرمکله
ارضاء ایت ، دییوردک . بنم قائم اوکا بیک کرہ حلال اولسون .
او ، اگر بنی تولدورمکله آثم ایسه ، ایشته نامہ اعمالم ، اوکناہی
بنم حسابہ قید ایت . ابن اگر بغیر حق اعدام ایدلمش اولقلہ ثوابہ
کیرمش سہم ، بو ثوابی سن اونک دفتر افعالہ کچیر یارب !...
بنی عفو ایت... او یالانجی دنیا کندی کبی یالانجی تأثرلرینہ
قایلہرق ، بر زمان اوندن سکا شکایت ایتشدم . ذنب و جرمی عفو
ایت الہی !...

سن بویله سوبیلوردک نفی !.. حالکدہ کی بوتجولہ بن بہت
عظیم ایله حیرت ایتدم . اودقیقہدہ کی شوق و شکر انکک سیبئی، سن،
ینہ کندی توصیفکله ،

ہم دوز ، ہم اشکنی ایلر صفاسندن روان
طورندہ ایدیلرہ آکلادیرکن دییوردک کہ :

— سلطان مراد رابع ، او بنم بیوک پادشاهم ، بغدادی نہایت
استرداد ایتدی . باقکیز ، ایشته امام اعظمک تربہ سنی طواف ایله اسلامہ
نصرت دیلیور . شاعر محیی افندی دہ پادشاہک آرقہ سنندہ ، خشوع تعظیم
ایلہ آل باغلامش ، کوزلرندن مبارک چہرہ سیلہ آق صقالنہ (قطیف) ک
ایخیلرندن داہا کوزل یاشلر دوکولیور . باقکیز ، ایشته دجلہ ،
ایشته فرات !.. عراقک بواییکی دیدہ حیاتی دہ شمدی شوق ایله ،
شکران ایله آغلیور . یتیم عراق ، یتیم بغداد ، ابازلیسنہ قاوشدی .
کاشکی بیک جانم داہا اولایدی دہ پادشاہمک جلادی ائندہ و تخفی
اوکندہ روان اولایدی !.. اووقت بن بورایہ شاکی دکل ، شا کر ،
لرزان دکل ، رقصان کلیردم !..

آہ ای نفی !.. بو خطبہ ک ہمیزی وجدہ کتیردی . و ہر طرفدن
برغلغلہ شکران ، برولولہ دعا یوکسلدی . بکلدیکمز قیامت بشقہ بر صورتہ
وباشقہ حالتدہ قوپمشدی . قرآنہ ایمان ایدن شاعر لر ، حسان بن ثابتی امام
ایدہ رک بارکاداعلا یہ یوز طوتدیلر ، ودعالرینہ وعد قبول آنجہ یہ قدر سلطان
مراد رابع ایچون اللہدن کوز یاشاریلہ عفو و غفران نیاز ایتدیلر .
شمدی ای شاعر !.. سن دہ ، بن دہ ، سنک و بنم کبی برجوق
اہل ایمان دہ - یتیمز... یتیم دار ، یتیم دیار ، یتیم تاریخزہ . بنم بغداد دہ
سنک ارضرومک کبی ، اعدای دین ائندہ ایکلیور .

دجلہ یہ باق : طالعہ لرندن ،

روان پاک محمد سجادہ کریاندر
مخلداتی اسلامک ایتدیلر تحریف ؛

امام اعظمک آفاق اجتہادندہ

ایدر مجادلہ ناقوس ایلہ اذان شریف !..

نوحہ لری بورالرہ قدر عکس انداز !..

اللہ اکبر !..

فرائی دیکلہ : موجدہ لرندن ،

سرمبارکک ای قرۃ دوجشم رسول ،

شہادتکدہ سنک تن جدا اولوب کیتدی ؛

بوکوندہ - طالع اسلامہ باق کہ - مشہدیکی

ویروب عدویہ یتیم وطن جدا ایتدی !..

نالہ لری بورالردہ بیلہ ولولہ ساز !..

اللہ اکبر !..

ای نفی ، ای بنم روحدن متولد اوغلم !.. بزشمیدی ہر ایکیمز ،

ہمطالع و ہمدردز .

سنکله برابر ، کل ، سلطان مراد رابعک حضور مبارکنہ یوزلر

سورہ لم . او حیتلی پادشاہ بزہ ہم دلیل اولسون ، ہم شافع . خلیفہ

بالحق اسلامک لوای حاکمیتی سنک ارضرومکله بنم بغدادمک برجلی

اوستندہ غالبیتلہ تموج ایدہ جکی کونہ قدر بزہ ترتب ایدن وظیفہ

آغلامق ویا لوارمق در . بز بو وظیفہ یی ایسا ایدرکن سجدہ لر منزلہ

عرش اعلی تترہ سون !..

سلیمان اظیف

ذی القعدہ ۱۳۳۵

اسلام و مدنیت

— ۲ —

بالادہ کی افاداعزی تأیید ایچون « جول لاہوم » ک قرآن کریم
ایچون ترتیب ایتدیکی فہرستدہ ہر بک ماعداسی اقوامک او زمانکی
احوالی حقندہ کی بیاناتی نقل ایتکی مناسب کوردک :

آلتنجی عصر میلادیدہ ، محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) ک ولادت
صرہ لردہ آفاق بشریتدہ مدہش قاصیرغلر اسیور ، عالم امواج
اضطرابات ایچندہ چالقانوب طورییور ایدی .

اوروپادہ ویزیفوتلر ، اسپانیادہ و جنوبی فرانسدہ قاتولیک قلو فیس
واوغللاریلہ چارپیشیورلر ، شرقی امپراطوری زوستیانوسدن امداد
ایستیورلرایدی . امدادہ کلن روم سردارلرینک خصمک یداستیلاسنندن
قورتارمش اولدقلری ممالک اوزرندہ حق فتح ادعاسنہ قالقیشمہ لری
او یرلرک صاحب لری ، ملکتلرینی بودفعہدہ بونلرک پنچہ اجتراساتندن
قورتارمق ایچون ، ایکنجی برحرب غائلہ سنی اقتحامہ مجبور ایدیوردی .
اصل فرانسدہ قلو فیسک اوغللری یکدیگرہ قارشئ سوہ قصد ترتیبیلہ

دیدم مالک موسیو « رومان » مارفدن تصویر ایدیلان اوزمانکی حالیه
آلتنجی عصرده کی حالی آرمسند بر بخاست قالمشدی .

بو حال شرقی روما ایمپراطورلغک کچیردیکی دورده تخمردن
انبعاث ایتمه بر اثر عفونت دکلدی . بو غرور قاهرانه سیله جهانیه صیغمیان ،
مظالم شنیعه چامورلری ایچنده یووارلانا ستره کار باربارلرک وحشتلری
تمشیل ایدر بر حال ایدی .

اوزمانلر آسیانک سکون و آسایشی اوروپادن دها مکمل دکلدی .
تیبیت ، هند ، عظمت و اقتداریه ، فکر و لسانلرینک علویته الیوم
کهنه اوروپایه حاکم اولان ملتلری حقیقی ، صمیمی بر حسن تجیل ایل کندیته
ربط ایتمش اولان بواقلملر ؛ چین ، مسائل سیاسی ، فلسفیه و تعبیر و چیز
ایله مسائل اجتماعیه میاننده ماهیت وجودی بیوک بر غرابت مرض
ایدن بو مملکت ، داخلده خارجه کیریشدکاری محساربات ایله
شیرازلرندن چقمشلردی . بومالکده حکمران اولان دین منازعاتی
غوائل حریبه بی دها مشکل و معقد بر حاله افراغ ایتمشدی .

اسکندرک آفاق باصدیقی تاریخدن بری حرب مسائلنه مداخله
باشلامش اولان فارس الکاسی آسیای عربیه قارشیری وضع متجاوزانه
آلمش اولان قسطنطنیه ، غره قوروملرله مخصوصه کیریششمشدی .
شورادن بورادن کله عسکر ، تجار ، حکام هر صنف خلقدن
طوپلانمه بر کتلهدن عبارت اولان غره قوروملر مصرک دوحه
هرقان قدیمی قوروتورق مزارع ثروت و سامانندن استفاده به انهماک
مسلککی التزام ایتشلردی . بونلرک هنوز وانداللردن استرداد ایتدکاری شمالی
افریقا ساحلارنده ، او معمور و مرفه یرلرده تطبیق ایتدکاری سیاستده
عینی مرکزده ایدی .

خلاصه کلام هوا هر طرفده عداوت و خصومت اهتزاز ایتله متموج
بولنیوردی . طبع بشره خیردن زیاده شر ملایم کلیوردی . افکار
علم و سکینت جهته التفات ایتنیوردی .

کائناتک بو عمومی شورشنده هر یرده اک بیوک بر حصه منفعت
قوپارائلر حرب و ضرب ایچون ولوله لرینی عیوقه چیقاران رؤسا
ایدی . اوزمانلر ، دائمی اولماسه ده ، قلبلرده عکس تأثیر براقه بیله جک
یالکیز برصدا واردی : امللری ، مملکتلری ، الی سلاح طوتان
بهادرلری ، بیچاره زراعی صویوب صوغانه چوریمکدن عبارت اولان
صدای اغتمام .

اگر بعض از واکاهلرک غریب و وجدانکیز کوشه لرنده سونوک
ضیاسی تیرم یوب دوران مشکاة عرفان اولماسه ، کردباد حادثاتک دائره
تأثیرندن خارج قالمیش ، استقبال مرشدلری واسطه سیله روحدن
روحه انتقال ایتمش اولان تخم فلسفه بولماسه ، او بی امان قوه مفترسه
صاحب لرینک غایه مقصوده لرینه دوعری دیو آدمیلرله یوروتدکاری
باربارلق کاشانی باشند باشه بر وحشت آباده چوریم جکدی .

ساحه مالک یالکیز بر کوشه سی بو عمومی حرکتدن اوزاق
قالمشدی . اوزاق قالمه سنک سبی اهلینک حکمت و بصیرت اربابی

مشغول بولنیورلر ، بری برلرینک قاننه کیریورلر ایدی .
ویزیفوت ملکسی برهنه وایله فرائق ملکسی فریدید قونت
آرمسند تمادی ایدوب کیدن مجادلات تاریخک الک قانلی قاره صحیفه لرینی
یازیور ایدی .

انکلتزده آنغلر ، آلمنک سکینه اصلیه سی اولان سه مبرلرک
اخلافی ربه اسارتلری آلتنه آلمش ، وارضیلرینی غصب ایتمش اولان
ساقسونلرله قانلی منازعاته کیریشمشلر ایدی . ساقسونلر ، علم ،
صناعت ، قدرت و مکننت اعتباریه بو کون ایلک مسنده بولنان ،
فقط او زمان ظلم و خونخوار بر قوه وحشیه نک آمال مفترسانه سنه
جولانکاه اولان او یرلرک ایلک غارتکرلریدرلر .

ایتالیاده « رومالی » نامی ، کندیته دکرندن فضله بر پایه ویرلش
اولان بو عنوان ، اسکی مهابتی غائب ایتمش ایدی .

صدمه انقلابات ایله خردوخاش اولمش اولان او هیکل معظمک
باشی و هنوز محافظه موجودیت ایدمیلان بر جزئی اولان « روما »
حواری پترونک ساده بر قری اولمقدن بشقه بر اهمیتی قالمیش
اولماسه تحمل ایدمیلور ، حد ذاتنده بر مرکز دینی اولماسنک کندیته
بخش ایتمش اولدینی اسکی ضرور و نخوتدن اقتباس فیض ایتک
داعیه سنده بولنیوردی . یعنی اک یوکسک ریاست دینه نک ، پاپالغک
مقامی اولمقدن قازانمش اولدینی شرف و امتیازی مفاخر سالفه سی
مقامنه اقامه ایتک ایستیوردی . بوده بیوک شارلمان سیاستک وجود
ویرمش اولدینی موقت بر نفوذ و اهمیتدن بشقه بر شی دکلدی .

روما ، بو غایه نک حصوله منتظر اولقله برابر وقت وقت نفوذ
و تحکملری آلتنه کیرمش اولدینی هر وولرک ، آستروغوتلرک ، شرقی
روما ایمپراطورلرینک ، لومبارد یالیلرک کچیردکاری بیوندروغی سیلکوب
آتمیلور ایدی .

روما کبی ، بلکده اوندن زیاده ماضیسندن اوزاقلاشمش ،
حقیقته شرقی ایمپراطورلغک کوزل مالکی صیره سنه کچمش اولان
یونان ممالکینکده سطحی بر آرایش و احتشامندن بشقه بر شیئی
قالمیش ایدی .

غرباً رهن نهری منصلرندن شرقاً طونه نهری منصلرینه قدر
امتداد ایدن بر ساحه داخلنده شمال جنوبی صیقیدیلر و دوریور
ایدی . اسقاندینا و یالیلر ، نوروجیلر ، دانیمارقه لیلر متوالی محاربه لر ،
ناکهای هجوملرله تراکیا ، ماکدونیا ، لومباردیا ، ایتالیایی پای
استیللری آلتنده چیکنه مش اولان غوتلرله هونلرک حرکاتی
تنظیم ایدیورلر ایدی .

تام او صرملرده ترکلرده وسطی آسیا ایچرلرندن طاشمغه
باشلامشلر ایدی . او ترکلرکه ایلروده یونان ایمپراطورلغک اوکنیش
ساحه حکمرانیسی دارالته دارالته حدود دینی قسطنطنیه نک سورلری
ایچنه صیقیدیلر جقلردی .

خلاصه برنجی عصر میلادیده روما ایمپراطورلغک ، او هرم

اسلام غیر مسلمانوں کے لیے جگہ بنانا، اکتفا ایتھور، مسلمانوں کے لیے راہنمائی، قادیان، چوچلر، حایہ بی امر، ایتھور، و بونکھ افراد بشر آرمینیا، عمومی برتھمن اسائن وضع ایتھور.

من قتل نفساً بغير نفس او فساد فی الارض فکانما قتل الناس جمیعاً من احيائهم فکانما احيائهم جمیعاً، بآیت مقتضایہ بتون انسانوں کے لیے مناسب متقابلہ لہذا تھمن و تعاون فکریہ رعایتہ مکلفدرلر. مسلمان و یا خرسٹیان اولہ لہرینک، قرمز، بیاض، صاری، سیاہ ہرہانکی برعرقہ منسوب ہولہ لہرینک فرقی یوقدر.

اسلام غیر مسلمانوں کے لیے جزیہ نامی ویریلر برورکو تکلیف ایتھورسہ ہونی مال و جانلرینی حایہ مقابلاًندہ یاپور. بناءً علیہ اولہ لہر تحت حاکمیت لہذا ہولہ لہر ان مسلمانوں کے لیے حایہ دن عاجز قادیانی کون اولہ لہر ہولہ لہر کوئی استیفایہ برحق و صلاحیت لہر قادیان. اساساً برمسلمانک تابع اولہ لہر حکومت اسلامیہ ویردیک شیلرہ نسبت ایتھورسہ ہولہ لہر کوئی اہمیتی نہ اولہ بیایر؟ کسب و کارلہ مشغول اولان ہرذمی مال و جانک، حقونک محافظہ و تأمینہ مقابل حکومت اسلامیہ سہدہ برقاچ غروش ویریرکن برمسلمان ہر سہ اسلامک زکاۃ نامی ویردیک ویر کوئی ویر مکلف مکلف ہولہ لہر کہ مقداری مجموع مالکک اولہ لہر بر ریدر. حیوانلر، اکی، باغ و بوستانی، معدنی اولوبدہ شریعتک تعین ایتھورینی حدانصابہ بالغ اولمش ایسہ ہولہ لہر دہ حکومتہ بر حصہ آیرمغہ شرعاً مجبوردر. بواحوال ملاحظہ ایتھورسہ حکومت اسلامیہ نک غیر مسلمانوں کے لیے جزیہ ایتھورسہ اولہ لہر اک خفیف واک مساعد شرائط تھندہ یاشامق حقنی بخش ایتھورسہ ہولہ لہر بر شیمیدر؟

ایستہ بویہ سیاسی دستورلرک، اجتماعی قاعدہ لہر ویر کتاب محکمک سایہ فیضا فیضندہ موضوع بحث ایتھورسہ محدود سہلر کچماش ایتھور کہ اسلام عالمندہ غایت متین و پایدار بر طاقم اساسلر قورولدی. بواساسلر، اوزرلرندہ معظم و محترم حکومتلر، مشفق بر سیاسی، علوی و پرشعشہ بر مدنی تمثیل ایتھور. ملاکشانہ لہر طاشیورلر ایتھور. مادی تدبیرلر، اجتماعی نظاملر ایتھور ایتھور بواساسلر عینی زماندہ تہذیب اخلاق، تربیہ نفس کبی دنیایی کندی عزم و ارادہ سہ رام ایتھور، اولہ لہر قید تحکمی آتہ کبرماتک کبی قرآنک دائماتلہریندن کری دورمادینی بر طاقم معالی بی تضمین ایتھورسہ در.

بومحاسن ادارہ و اجتماعی سی سایہ سہدہ در کہ اسلام نرہ یہ قونارسہ تجارت، صنعت، زراعت، بری و بحری سیاحت و مسافرت، باس و قوت، حاکمیت سیاست، ریاست اولہ لہر سایہ فیضندہ التجا ایتھورسہ. الکفاحش خطالردن بری دہ اسلامک کری قلمہ سنک، ترقی ہولہ لہر بر اثر حیات کوسترہ مامہ سنک سببی اولہ لہر جناب حقہ توکلی تکلیف و منسوبینی دائما بوکا تشویق ایتھورسہ اولمش یولہ لہر اذہان عامہ یہ برلشمش اولان بر فکردر. اسلامک بوکونکی عجز وضعفک حقیقی

اولہ لہر دکل، متمدن اولہ لہرینی ادما ایتھور اوروپا اتوامنک یورویوب کیتھوری یولہ لہر صابہ بر موقعہ ہولہ لہر ایتھور.

جزیرہ العرب اوروپا آفاقندہ سامعہ چاک طراقلر حاصل ایتھور ییلہر یملرک اوغولتیسینی اوزاقدن اوزاغہ ایتھورسہ یور، بوکورولتیلر اورایہ آنجق دریندن درینہ ویک خفیف بر صورتہ عکس ایتھور ییلہر ایتھور. جزیرہ ہندایہ چینک وجودینی ییلہور، آسیایہ اولان علاقہ سی فارس دیارندن اوتیہ کچمور ایتھور. عرب فارس ممالکینی دہ، سورہ یہ الک قریب ساحلردہ جریان ایتھورک روم قیصرلرینک یاصیت شہامت لہرینی اعلا ایتھور غالیق لہر، یا خود نفوذ و سطوت لہرینی رخنہ دار ایلہر مغلوبیت لہر نتیجہ لہر حادثات حربیہ دولایسیلہ طائمشدی.

عہد رسالت محمدیہ حلول ایتھورینی زمان بحث ایتھورسہ ایتھورک احوالی بو مرکز دہ ایتھور. شریعت اسلامیہ صاجی ظہور ایتھور دہ میدانہ قوی دینی بر طاقم حقونک رعایت احکامہ خلقی دعوت ایتھورینی زمان قارشیسندہ اشراف، امرا، ملوکدن بشقہ مقاومت ایتھور بر قوت ہولہ لہر. ہولہ لہر دائرہ نفوذ لہر، محیط حاکمیت لہر داخلندہ آمال و افکار مستبدانہ لہرینی یور و تمک اقتدارینی غائب ایتھور دن قورقورلر ایتھور. ذاتاً خاکی حقونک عامہ لہرینی استحصال و مدافعہ یہ دعوت ایتھور مصالح و مجددلر قارشیسندہ ارہاب استبدادک آلدقلر وضع ہر زمان و ہریردہ بو مرکز دہ در.

رسول اسلام (صلی اللہ علیہ وسلم). اذا خصوصندہ بالخاصہ ایلر کیتھور مشرک لہر ایتھور. چونکہ ہولہ لہر نام مناسبہ دہ موقراتیک بر سیاست اساسی اولان توحیدہ قائل اولمش ہیچ آرزو ایتھورلر ایتھور. رسول (علیہ السلام) ایسہ دہا اوائل بعثتندہ و قل ہوالہ احد اللہ الصمد لم یلد ولم یولد ولم یکن لہ کفواً احد، سورہ سیلہ بو اصول سیاسی خلقہ تلقین ایتھورسہ.

مسلمانوں کے لیے آرمینیا اخوت عقد ایتھور اولان اسلام غیر مسلمانوں کے لیے اولہ لہر مستفید اولہ لہر حقونک محروم ایتھورسہ. اولہ لہر دہ عبادت لہرندہ، مراسم و عادت لہرینک اجرا سہدہ حریت، تعدی و تجاوز لہرینہ دوچار اولہ لہر مسلمانوں کے لیے قصاص، سائر بالجملہ حقونک و دعاوی دولایسیلہ اولہ لہر ہولہ لہر حقنی بخش ایتھورسہ. چونکہ اسلام، منتسب لہرینہ غیر مسلمانوں کے لیے مال و جانلرینی، آرمینیا موجود و منعقد عہود و معاہداتک نقض و اخلاقی حرام قلمشدر. برمسلمانہ نصل برمسلمان قارندہ مشی آلدائق، حقونک تجاوز ایتھور، آرمینیا موجود اولان بر عہد و معاہدہ بی نقض و ابطال ایتھور نصل حرام ایسہ اولہ لہر غیر مسلمانوں کے لیے اولان مناسبانندہ ہیچ بر فرق و رجحان کوز تمکسزین عینی اساسی محافظہ ایتھورسہ. دستور اسلام اولان قرآنندہ بو حکمی تأیید ایتھور جک بر چوق اوامر شدیدہ واردر. «واوفو بعہد اللہ اذا ماہدتم ولا تنقضوا الیمان بعد توکیدہا»، «واوفو بالعقود»، «واوفو بالعہد ان العہد کان مسئولاً»، «وان استنصروکم فی الدین فملیکم النصر الاعلی قوم بینکم و بینہم میثاق»، «فامعوا عہدہم الی مدتہم»، و سائرہ...

سبیلینک بونقطه ده تمرکز ایتدیکنه صاغلام بر قناعت حاصل ایتش اولان غیر مسلملر دایما بوفکری نشر و ترویج ایتکده درلر . بو آدملر قرآنی ، قرآنی کتیره ذاتک سیرت واحوالی ، اونی دستور العمل اتخاذا ایدنه لارک یدنجی عصر دن اوروپا لیلرک اسلام علیه اتفاقلرینک مبدای اولان اون بشنجی عصره قدر کچن زمانه هاند تاریخی شویله برکوزا وکنه کتیرسلر بوفکره طرفدار اولمازلر و بونی مدافعه یه یول بوله مازلر ایدی .

قرآنی اله آلهم ، « قل عملوا » ، « من یعمل مثقال ذره خیراً یره و من یعمل مثقال ذره شراً یره » ، « فاذا قضیت الصلاة فانتشروا فی الارض وابتغوا من فضل الله » ، « ان الله لایغیر ما بقوم حتی یرغروا ما بانفسهم » ودها بونلره ممائل نیجه آیتلر بولوروز که هبسی کسب و تجارتیه ، سعی و عمله تشویق تضمن ایتکده در .

اساساً توکلک معناسی اونلرک تحیل ایتدکری کی اولسه اکیزاده ، خلقی بوخصتله انصافه دعوت ایدن ذاتک سعی ترک و عطالتی التزام ایتسی ، کسب و کار جهته التفات ایلامسی ایجاب ایدر ایدی . حالبوکه ایشته اونک تاریخی ، ایشته حدیث و سیر کتابلری ؛ بونلر اونک جناب حقه توکلی التزام ایتکده برابر ارباب جهد و غیرتک پیشواسی اولدیفنی اثبات ایدیورلر .

وظیفه رسالت کندینه سن کاله واصل اولدیفنی زمان توجه ایتش اولان بوذات سنک خبلی ترقی ایتش اولدیفنی زمانلرده بیله بشقه لرینه نمونه امتثال اوله حق غیرت فعالانه ابرازندن کری دورمامشدر . آفاق قابی یامار ، عالمه سنک خدمت لرینه اشتراک ایدر ، دعاوی نامی رؤیت و فصل ایلر ، خلق مواجهه سنده خطبه لر ایراد ایلر ، نمازلرده امام اولور ، عسکرک قومانداسنی درعهده ایلر ایدی . خندق حفری عملیاتنده اوموزیلر طوبراق طاشیر ، مشرک لره ، اهل کتابک معاندلریله مجادله یه کیریشیر ، عربک ، کوندردیکی هیأت زائرته استقباله جیقار ، حکمدارلرله مخابراتده بولور ، اطرافه سریلر کونده ریر ، ضعفای مسلمینک حاللری آراشدیروب صوروشدیریر ایدی . الله توکل ، چالیشمق ، رزق و رفاه ، مکننت و سعادت اسبابنه توسل فکری عطا لته ، جهد و غیرتی دعا و تضرعه فدا ایتک دیمک اوله یدی ، اونجی محترم حیانتنده طوتدیفنی مسلکی طوتارمیدی ؛ یاخود ایکنجی خلیفه سی اولان عمر بن الخطاب منبر اوزرنده خطبه ایراد ایدر ایکن : « ای ناس ، چالیشکیز ، کولک ، آدمه آلتون کوش یاغدیرماز ، دیرمی ایدی ؟

رومالیلرک بیوک بر مدینلری ، بر شمشعه بر تاریخلری واردی . بالکنز اونلر بر چوق دورلر کچدکن و او دورلر اثناسنده حسابسز قیاملر ، عوام طبقه سنک رؤسا و زادکانه قارشنی اعلان عصیان کی بر طاقم حادثه لر کچیردکن صکره بو موقع بلنده واصل اوله بیله یلر . بو مصارعه و مجادله لر ، بو شورش و قیاملر اولیه یدی روم ملتی آهسته آهسته یورویه رک تمدنک او عالی مرتبه سینه واره مازدی . برده اسلامی کوز اوکنه کتیره لم . بو دین علوی ، انتساب

ایدنلری فوری بر صورتده تمثیل ، ماهیتلری بشقه بر ماهیتیه قلب ایدیور ایدی . کلوب پیغمبرک قرآنی دیکله یین بر بدوی حضورندن چیقدیفنی زمان لسانندن زلال حکمت نبعان ایتکده ، عقلی سیاست و فقه ایله ، قلبی شجاعت و بسالتله طوله رق طاشمقده اولدیفنی حالده چیقار ایدی .

بو ادمانک نه درجه یه قدر موافق حقیقت اولدیفنی آکلامق ایستیانلر رسول (علیه السلام) ک معیتده بولنان صحابه نک اسملری آراشدیرملی ، بونلرک اسلامدن اولکی حاللریله اسلامدن صکره کی حاللری مقایسه ایتیلدر . ذاتاً بومشله ده یک ایلری کیتمه لزوم یوق . خلفای راشدین ایله معاصرلری اولان صحابه نک تاریخنه بر نظر عطف ایتک مسئله یی یک کوزل تنویر ایدر .

اسلامک دائرة فوز و فلاحنه داخل اولان اقوام اوزرنده کی تأثیری عهد رسالتیه منحصر دکدر . بو دینی قبول ایدن هیچ بر امت کورمیوروز که آتی بر صورتده حالی دیکشمه سین : کندینه قوت و شهامت ، زراعت ، تجارت ، صناعت ، عدالت ، علم و ادب قازاند . یره حق اسبابه توسل خصوصنده بیوک بر استعجال کوسترمه سین ؛ شعر ، کتابت ، موسیقی ، رسم کی صنایع نفیسه یه مفتونینه سائق اولماسین ؛ قوانین اجتماعی ، فضائل اخلاقیه کی انسانیت و مدنیتک لوازمی اولان شیلرده بهره یاب کمال اولمق میل و آرزوسنی او یاندیرماسین .

اسلامک عربلرده ، صکره بر برلرده ، افریقا زنجیلرنده ، بر طاقم مملوکلرده ، آسیانک کوچیه اقوامنده حصوله کتیردیکی تحولی دوشون . داخل اسلام اولان او میلیونلرجه چینیلری ، اندلسی علم و ادب ، تجارت ، زراعت ، صناعتک البارلاق واک معتنا بر مرکزی حالته افراغ ایتش اولان امتلره افریقانک بر چوق یرلرنده ، سوریه ده ، عراقده ، اناطولیده ، هندده ، چینده ، بحر محیط هندی آطلرلرنده ، آسیای وسطی و آسیای روسیه ده بولنان اقوامه عطف نظر ایت . کوره جکسک که اسلام ، قوانین عادل و سیاست حکیمانه سیله بداوت وجهالت ، فقر و سفالت ، ضعف و تشمت ایچنده یویان اولان هپ بو اقوامک قامت لیاقتلری مجد و عظمت ، اتحاد و سطوت ، عرفان و ادب خلعتلریله آرایشیدیر ایتشدیر . دینه بیله یی که اسلام بتون ادوار حیانتنده بر کوبری وظیفه سی کورمشدر که اوستندن کچن اویوشوق و طاطل اقوامی سعی و اقدامه ، پریشان و محروم انتظام امتلری مدنیت و عدل تامه ایصال ایدیور ایدی .

اون برنجی عصر میلادیده چیندن قویان تاتار طوفانی معالم اسلامیه دن پایدار هیچ بر شی بر اقادی . کذرکاهنه تصادف ایدن مؤسسات علمییه و صناعیه یی سیلوب سوپوردی . مسلمانلرک عصرلردن بری تشید و احکامنه چالیشدقلری آبدات مدنییه اسلامیه یی زیروزبر ایتدی . عینی آدملر قبول اسلام ایدر ایتمز علم و مدنیتک الکحرارتلی حامیلری اولدیلر . حتی جنکیزخان احفادنندن باطو خان اوغلی برکت خان کوریوروز که دیانت اسلامیه یه سالک اولور اولماز بر طاقم مبانی

آغیرلغجه آلتون آلمقده اولمسی خلفای عباسیه نك علمه واربابنه نه درجه اهمیت ویرمکده اولدقلرینه بر دلیدر .

دولت عباسیه به معاصرویا اوندن صکره اولان حکومت اسلامیه علمه واهل علمه قارش حرمیت و تقدیر کوسترمک خصوصنده اونلردن آشاغی قالماملردر . کوریسورزکه همدان حکمداری شمس الدوله نك ابن سینایی کندیث وزیر وطیب خاص یایور ، اصفهان ملکی علاءالدوله نك ریاست ووزارت موقعی ابن سینایه تخصیص ایدیور . ابوبکر الرازی (تاریخ وفاتی ، ۹۳۲) دولت سامانیه حکمدار لرینک امریله طب و کیمیایه عائد اثرلر تألیف ایدرک یانلرنده پک مهم بر موقع طوتیور . محمود غزنوی فیلسوف بیرونی معیتته آله رق اونکله برابر علوم و مدنیت اسلامیه بی هنده ادخال ایدیور .

اوروپا رازی وابن سینایی طائیش و آلتی عصر دن بری اونلرک آثار مهمه و نافع سندن استفاده به قویولش ایسه اسلام حکمدارلری ده اول اونلرک قیمتلری بیلمش و کندیلری لایق اولدقلری موقع تحیل و احترامه اصعاد ایتک صورتیله قدر شناسلقلری کوسترمشدر .

عبدالعزیز چاویش

جهاد وعالم اسلام

حرب عمومیده ترکیستان و بخارادن افغانستان ، هندستان و حجاز تاریقیله استانبوله سیاحت .

— ۳ —

— کابلده بولندیفکیز زمان حبیب الله خان حضرتلری کوره . بیلدیگیزی ؟

— دائماً دولاشمقده اولدقلری جهته پک چوق دفعه لر تصادف اولنوردی . کندیلری غایت سربستدر . هپ یالکیز کزر . علی الاکثر اوتوموبیل ایله یالکیز باشنه جمعه نمازینه کلیدی . تام نماز وقتنده کلیر ، محرابه کچر ، نماز قیلدیوردی . بر قاچ دفعه لر آرقاسنده نمازده قیلدم .

— دیمک جمعه نمازنده کندیسی امام اولیور ؟

— اوت ، اصل کابلده جامعہ کلدیکی زمان مطلقاً کندیسی امام اولیور . یالکیز جامعده دکل ، شهرده ده دائماً دولاشیر . فابریقه لر کیدر ، مکتبلره کیدر ، حتی بعضاً کندی اقربالرینک دو کون جمعیتلرینه ده کیدر مش . بوصوک وقتلرده یکی آچلمش مکتبلرک امتحانلرنده حاضر بولونیورمش . بالخاصه تورک لسانی درسلی امتحاننده بولونمه به اعتنا کوسترمش .

— دیمک اولیورکه افغانستانده مکتبلرده تورک لسانی ده تدریس اولیور .

علمیه وجود کتیرمکه ، اعظم علمای اسلامی مقربینی میاننه ادخال ایتمکه باشلادی .

هلا کونک برادری قوبلای خان هیئت علماسندن جمال الدینی برابرنده چینه کونوره رک اونکله ملکیتی خلقنه اسلام علم و مدنیتی ، فلسفه و قوانینی اتحاف ایتدی .

اسلامک قوه تمثیلیه سندن متأثر اولق شو وشو امتلره منحصر دکلدر . اونک قوانینی قبول و تطبیق خصوصنده تجویز قصور ایتیان هر هانکی بر امته آثار فیض نمایان اولمقده در .

بودینک الک علوی واک باسر آتارندن بری ده قرآن حکیمک « یا ایها الذین امنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم » آیتده تصریح ایتدیکی وجهله حر و مستقل یاشماق ، حاکمیت اجنبیه بی قبول ایتماک مسئله سیدر . حکم قرآن ایجابجه بر مسلمان الندن کلدیکی قدر بر حکومت اجنبیه به سرفرو ایتماکله مکلفدر . دینلرینه حس صداقله مربوط اولان مسلمانلرک مدافعه حریت واستقلال یولنده کوستردکاری شوق و تهالکک ، منشای بودر . بواساسه بناء هر مسلمان بلا قید و شرط بر جندیور . اسلامده کی جندیلمکک روحی بر جوق جهتلره ، شایع اولان معناسیله دکل ، حقیقی معناسیله « آلمان ملتاریزم » نه بکزر رسیده یالکیز اسلام ملتاریزمک معناسی ده شمولی ، دائره سی ده واسعدر . چونکله اسلامده سلاح طاشیمق ، وطنی مدافعه ایتک ، یالکیز ارککلره عائد بروظیفه دکلدر . دشمن اسفلاسی تهلککسی تحق ایتدیکی زمان وطنی مدافعه ایچون میدان مجادله به آتیلق ارکک ایچون اولدینی قدر قادین ایچون ده بروظیفه ، همه اختیاری دکل ، ارکک کی اداسنه مجبور اولدینی بروظیفه عسکریه در .

مسلمانلر اسلامک ظهوری تاریخندن اعتباراً یدنجی عصر ظرفنده تشریع ، آداب و سیاست و تجارت کی شیلرله مشغول اولدیور . دولت عباسیه دوری کلنجه منصور مأخذ علومی آراشدیرمه و بالخاصه علوم ریاضیه و فلکیه حقنده تدقیقات و تتبعاته کیریشدی . منصور عباسینک بویولده کی مساعیسنه هارون الرشیدک اوغلی مأمون پیر اوله رق خارجدن بر جوق عالمر ، مترجلر جلب ایتدی . مکمل کتبخانلر ، مدرسه لر تأسیسنه موفق اولدی . ده اولندن اول پدیری رشید ، بیوک پدیری مهدی آسیانک هر طرفدن جلب ایتدکری علمای انعام و التفاتلره مستغرق ایتملردی .

بومساعی معارف و روانه سایه سنده بغداد و ده بر جوق اسلام ملککلری فنون ، آداب ، سیاست ، فلسفه ، فلکیات ، ریاضیات ، طبیعیات ، موسیقی و سائر نك مهد تکامل وانتشاری اولمشدی . تاریخ اوزمان انطاکیه و حران بلده لرینک الک بیوک تدریسات طیه هرکز لرندن بری اولدیغه شهادت ایتمکده در .

هارون الرشیدک طیب خصوصیسی حسین بن یحیانک یونان لسانندن عربجه به ترجمه ایتدیکی هرائر ایچون مأمونندن کتسابک